

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
t.a.v. mevrouw M. Overmeen en de heer E. van Mierlo
Haven Zuidzijde 30
7607 EW Almelo

Almelo, 26 september 2023

Betreft: Gevraagd advies over concept Actieplan Beleid Sociaal Domein dd.29-07-2023.

Geachte mevrouw Overmeen en heer van Mierlo,

De Adviesraad Sociaal Domein Almelo ontving het verzoek te reageren op het concept Actieplan Beleid Sociaal Domein dd.29-07-2023.
Hieronder treft u onze uitgebreide reactie aan, waarbij wij het concept hoofdstuk voor hoofdstuk behandelen.

Vooraf:

Het Actieplan Beleid Sociaal Domein is, zoals vermeld wordt onder hfdst.8, in hoofdzaak gericht op het verschuiven van de focus op maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen en preventie waardoor men beter in staat is **binnen de budgettaire kaders** te opereren. Wij adviseren u dit uitgangspunt direct aan het begin van het definitieve Actieplan te vermelden, zodat de geïnteresseerde lezer met dit uitgangspunt het Actieplan kan doornemen.

Het Actieplan klinkt overigens zeer ambitieus, doch vergt veel van de medewerkers in de uitvoering van het beleid. Daarnaast valt en staat het geheel met de beschikbaarheid van voldoende financiën en voldoende menskracht.

Hfdst.1 Organisatorische inbedding uitvoering Actieplan beleid

Adviesraad sociaal domein en jongerenparticipatie

Citaat uit plan: "In de verdere ontwikkeling van de Adviesraad sociaal domein zetten we in op participatie van jeugdigen (in lijn met de rechten van het kind) op vraagstukken in het sociaal domein die specifiek op jeugdigen betrekking hebben. Daarnaast willen we juist inwoners die beperkingen ondervinden bij het gebruik van (openbare) voorzieningen en de openbare ruimte structureel betrekken bij de inrichting van deze."

Hoe worden bovengenoemde groepen hierbij betrokken?

Hfdst. 3 Inleiding

In februari en mei 2022 heeft de Adviesraad, naar aanleiding van de centrale thema's in het Strategisch beleidsdocument Sociaal Domein 2022, te weten de zelfredzaamheid en het bevorderen van het zelf-oplossend vermogen van de burger, al het nodige geadviseerd. Kort samengevat dient o.i. kritisch gekeken te worden naar het sinds 2015 vigerend overheidsbeleid dat uitgaat van de 'eigen verantwoordelijkheid', de 'zelfredzaamheid', het zelf-oplossend vermogen en de 'eigen kracht' van de burger. "De burger is aan de bal" (Tonkens 2008) kan te veel uitgaan van veronderstelde capaciteiten bij burger die in de praktijk niet aanwezig zijn.

In dit advies over hoofdstuk 3 van het Actieplan Beleid Sociaal Domein richt de Adviesraad zich met name op het zelf-oplossend vermogen en de verantwoordelijkheden en bijdragen *van de ouders* bij de beschreven acties. Acties zoals die voortvloeien uit en horen bij de gehanteerde ontwikkelingsfasen van een kind. En uit onlangs in de Hervormingsagenda 2023 – 2028 voorgestelde verbeteracties om de gedecentraliseerde jeugdzorg uit het dal te trekken. Waarbij de Adviesraad dan met name voor het belang van de bewezen effectiviteit van de ingezette hulp- en zorgvormen heeft gekozen. De Hervormingsagenda meldt hierover o.i. terecht: *De zorg is waarde gedreven: dat betekent dat zorg op de eerste plaats doelgericht moet zijn, voldoet aan de stand van wetenschap en praktijk, en meerwaarde heeft voor de jeugdige (en/of gezin). In het hoofdstuk over kwaliteit worden afspraken gemaakt over 'doen wat werkt'. Dit betekent ook dat er duidelijk moet worden welke jeugdhulp niet meer wordt ingezet. Jeugdhulp die aantoonbaar niet werkt, wordt niet meer ingezet en niet meer vergoed.*

De huidige beschikbare data geven onvoldoende inzicht in het functioneren van het stelsel op de doelen kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid, en op de effecten van landelijk, regionaal en gemeentelijk beleid.

Jeugdigen en hun ouders vormen een toetssteen voor kwaliteit: wanneer voegt de hulp waarde toe in hun leefwereld?

Over Hfdst. 3, algemeen

De Adviesraad wil nogmaals opmerken dat "het bevorderen van een zelf-oplossend vermogen" al decennia het doel is van bijna alle in Nederland vigerende begeleidings-, behandelings- en therapievormen en onderliggende theorieën en referentiekaders. En dat het de Adviesraad voorkomt dat het zelf-oplossend vermogen in de gedecentraliseerde zorg van de laatste jaren vooral een belangrijke plek heeft gekregen op grond van budgettaire overwegingen (Erg - té - kort door de bocht: "Alles wat de burger zelf kan hoeft de gemeente niet te doen").

Zoals ook in de Hervormingsagenda wordt vermeld is de kennis van de ontwikkelingspsychologische fasen theorie van groot belang. In de ontwikkelingspsychologie is het gangbaar te spreken van *ontwikkelingsfasen*. **Ten behoeve van een eenduidig gebruik, op beleids- en uitvoerend niveau, stellen wij voor de term levensfase in het Actieplan hiertoe te wijzigen in ontwikkelingsfase.**

Hfdst.3 Bevorderen zelf-oplossend vermogen

De ouders

Hoofdstuk 3 van het **Actieplan beleid sociaal domein** behandelt een nadere uitwerking van een belangrijk geacht doel uit het Strategisch Beleidsplan Sociaal Domein zoals dat in februari 2022 door de gemeenteraad is vastgesteld: het bevorderen van het zelf-oplossend vermogen van inwoners om zelf tot oplossingen te komen.

De uitwerking gaat aan de hand van enkele belangrijke ontwikkelingsfasen van het kind. Die van de (pre-)zwangerschapsperiode en geboorte tot aan de volwassenheid.

Beschouwen we de volwassenheid als het doel van alle opvoedingshandelingen tijdens de in het Actieplan genoemde fasen, dan is het onmiskenbaar dat de ouders hierbij en hierin de belangrijkste

en verantwoordelijkste personen zijn. Immers, zij zijn het die dagelijks al hun ouderschapsvaardigheden aanwenden opdat het kind tot een volwassen mens kan uitgroeien. Naar de mening van de Adviesraad is een voldoende zelf-oplossend vermogen één van de kenmerken van de volwassen mens en daarmee dus ook een doorslaggevend opvoedingsdoel waar expliciet de ouders zich voor gesteld weten.

Het is vanuit deze visie dat de Adviesraad zich verbaasd heeft over de geringe aandacht voor de ouders en het ouderschap in het Actieplan en daarmee het geringe belang dat de opstellers van het Actieplan aan de ouders lijken te hechten als het om het bevorderen van een zelf-oplossend vermogen gaat.

In de uitwerking van het doel van het zelf-oplossend vermogen aan de hand van de diverse ontwikkelingsfasen van het kind komen de verantwoordelijke ouders bijna niet voor. Of bijna helemaal niet. Te tellen op de vingers van een halve hand.

De Adviesraad constateert dat in de Hervormingsagenda 2023 – 2028 het ouderschap en de ouders terecht een prominenter plek hebben gekregen. En niet langer geacht worden een (onzichtbaar) onderdeel te zijn van bijvoorbeeld termen als “het systeem”, “de omgeving”, “het huishouden”, “de inwoners”, “de burger”, etc. De Agenda vraagt - als een manier om de gedecentraliseerde jeugdzorg en de jeugdhulp van de grond te krijgen - expliciet ruime aandacht voor het door ouders uit te oefenen “ouderschap”.

Mogelijk is de manier van uitwerking van het begrip zelf-oplossend vermogen in vaardigheden hier debet aan. Waarbij in het Actieplan de suggestie wordt gewekt dat alle vaardigheden tezamen gelijk staat aan zelfredzaam en zelf-oplossend, dan wel volwassen(-heid).

De genoemde vaardigheden lijken ook zo gekozen dat ze makkelijk terug te koppelen zijn naar voor de gemeente benaderbare, concrete en behapbare instituties en instellingen. En niet naar “onzichtbare” maar verantwoordelijke ouders. Zoals daar dan zijn: de *lees en schrijfvaardigheid* die naar het onderwijs kan, evenals de *rekenvaardigheid* en de *digitale vaardigheid*. De *sociale vaardigheden* naar een voorgeselecteerd en begrensd gebied: het vermogen hulp te vragen. Voor alles wat ouders in hun ouderschapspakket hebben is deze omschrijving bij lange na niet dekkend. Gelukkig maar.

Met de opvoedvaardigheden als uitwerking van het zelf-oplossend vermogen in het rijtje van de ontwikkelingsfasen kan niet anders bedoeld zijn dan de vaardigheid van de mens om (zelf) op te voeden.

Illustratief voor de welhaast onzichtbare positie van de ouders is de openingszin na de opsomming van de vaardigheden: *“Bij het aanleren en ontwikkelen van vaardigheden speelt het onderwijs een grote rol.”* En even verder: *“Daarom zetten we ons in voor het realiseren van een doorlopende leer-, zorg en ontwikkelingslijn”*

Om dan na enige “schrik”(?) toch de ouders te noemen: *“Dit neemt niet weg dat ouders allereerst zelf verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van ontwikkeling van hun kinderen”*

De Adviesraad stelt dat dit laatste het uitgangspunt/de basis dient te zijn. Het ouderschap dient centraal te staan. En niet te worden opgevoerd als een “dat-neemt-niet -weg-je”.

In de Hervormingsagenda wordt dit belang onder andere als volgt verwoord:

“We hebben met elkaar een fundamenteel gesprek te voeren over opvoeden en opgroeien en de ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan het toenemende beroep op jeugdhulp.

*De Hervormingsagenda noemt hiertoe onder andere de verwijzing: Kees Kraaijeveld, De Argumentenfabriek, dec. 2021, Denktank Mentale Vooruitgang van Jeugd en Gezin, conceptartikel 2. Waarin: hoe gaat het met de opvoeding van onze kinderen? **Hoe versterken we het ouderschap?***

Met bovenstaande gedachten en visies als achtergrond heeft de Adviesraad het bevorderen van het zelf-oplossend vermogen in de verschillende ontwikkelingsfasen van het kind bekeken en becommentarieerd. Ook is rekening gehouden met de in het Hervormingsagenda genoemde

kwaliteitseisen die hierin gesteld worden aan de in te zetten hulp- en zorgvormen.

Hfdst.3.1. Van kinderwens tot geboorte

Het programma **Nu niet Zwanger**, in Almelo onderdeel van Kansrijke Start, is van groot van belang. Om ongewenste zwangerschappen te voorkomen. In dit programma worden kwetsbare (potentiële) ouders ondersteund bij het maken van een bewuste keuze over het moment van hun kinderwens. Professionals bieden hiervoor actief begeleiding, beginnend bij een gesprek over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie.

(Na onderzoek door het Clara Wichmann instituut is het Programma door de minister aangepast om te voorkomen dat de vrouw zich gedwongen voelt te antwoorden naar de verwachting en de mogelijkheden (gratis anticonceptie) van de professional).

Het Programma is opgenomen en erkend als goed onderbouwd in de interventiedatabank Gezond Leven van het RIVM.

Met 165 cliënten zijn één of meerdere gesprekken gevoerd over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. 10% van hen is man, 90% vrouw. In maart 2021 zijn de gemeenten Hengelo, Almelo en Enschede gestart met het programma Nu Niet Zwanger. Met ingang van januari 2023 is ook Oldenzaal aangehaakt. De cijfers zijn van maart 2021 t/m december 2022.

Ten aanzien van het beleid om “bij een eerste zwangerschap in te zetten op **een huisbezoek bij aanstaande ouders** van een verloskundige” heeft de Adviesraad in februari en maart 2022 in het kader van het advies over de strategische beleidsnota sociaal domein de nodige op- en aanmerkingen gemaakt. Tot onze spijt is ook na enkele herinneringen hierop nog geen reactie van de zijde van de gemeente gekomen. We constateren dat deze vertragingen de samenwerking tussen de Adviesraad en het College niet leuker maakt.

Hfdst.3.2. Het jonge kind (tot 4 jaar)

Voor jonge kinderen met een risico op onderwijsachterstand zet de gemeente in op voor- en vroegschoolse educatie.

In de Integrale Kindcentra (IKC) werkt de gemeente samen met scholen, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg en welzijnsorganisatie om achterstanden te voorkomen.

Met een SMI kan gebruik worden gemaakt van kinderopvang. Al dan niet KDV+.

Het valt de Adviesraad ook bij deze paragraaf op dat noch in de tekst, noch in de kadertekst beleidslijnen, noch in de kadertekst prestatie-indicatoren de betreffende ouders/verzorgers van de kinderen uit de doelgroep voorkomen. Of worden genoemd. Als ouders.

De Adviesraad gaat er van uit dat bij de ingezette VVE-methodieken t.b.v. de kinderen er met de ouders/verzorgers een overeenkomst is gesloten - het plan - waarin hun aandeel, resp. betrokkenheid en verantwoordelijkheid bij en voor het programma is vastgelegd. En hoe de inzet wordt geëvalueerd. Anders geformuleerd: de meeste kans op verandering, verbetering bij het kind is aanwezig als de ouder/de verzorger achter het programma staat, hieraan meewerkt en dat het kind dat weet. In de bodem zijn kinderen altijd loyaal aan hun ouders. Deze trouw komt voort uit het feit dat het kind uit de beide ouders is geboren.

Vanuit hun eigen (beroeps-)ervaring weten meerdere leden van de Adviesraad dat ouders voor kind-deskundigen nogal eens hinderlijk in de weg willen staan en dat het begeleiden van ouders om

specifieke deskundigheden ¹ vraagt waar de kind-deskundige niet altijd over beschikt.

Uit “De impact van voorschoolse educatie, Onderwijskennis.nl 08-03-2022” citeren we: *De combinatie van een centrumgericht ontwikkelingsprogramma met een aanvullende oudercomponent, gericht op versterking van het ontwikkeling ondersteunend gedrag van de ouders in de thuissituatie, heeft gunstiger ontwikkelingsperspectieven dan een centrumgericht ontwikkelingsprogramma alleen (Burger, 2010, Leseman & Slot, 2014; Sylva et al., 2010). De effecten van voorschoolse educatie worden groter naarmate ouders en andere familieleden meer betrokken zijn en actief meedoen bij het leren en ontwikkelen van jonge kinderen (Melhuish, 2016; Melhuish et al., 2008; Sylva et al., 2004).*

Evidence (centrumgericht) Kaleidoscoop en Piramide

In 2000 is een onderzoek verricht naar Kaleidoscoop en Piramide (Veen et al., 2000). Er werden twee groepen kinderen op drie verschillende momenten met elkaar vergeleken door middel van een taaltoets, een cognitieve toets en een sociaal-emotionele toets. De ene groep kinderen kreeg voor- en voerschoolse educatie met het Kaleidoscoop- of Piramideprogramma, de andere groep deed niet mee met een voor- en voerschools programma.

De resultaten lieten zwakke tot medium-sterke positieve effecten zien op het gebied van taal- en cognitieve ontwikkeling, maar er werden geen effecten gevonden op sociaal-emotioneel gebied.

Evidence (Gezinsgerichte) programma's

De Katholieke Universiteit van Nijmegen (Riksen-Walraven, 1994) heeft aangetoond dat Instapje (kinderen 1-2 jaar) een positief effect heeft op de kwaliteit van ondersteuning die de ouders het kind bieden én op de ontwikkeling van kinderen.

De effecten van het programma Opstap (kinderen 4-6 jaar) zijn op longitudinale wijze onderzocht door de Universiteit Utrecht (Van Tuijl, 2002; Van Tuijl & Siebes, 2006).

Uit het onderzoek blijkt dat Opstap positieve effecten heeft op de doorstroom van kinderen binnen de basisschool. *Ook is de ouder-kind interactie na Opstap verbeterd.*

Hfdst.3.3. Van kleuter tot tiener (4 tot en met 12 jaar)

In deze ontwikkelingsfase van het kind wordt bijna geheel aan het instituut onderwijs gedacht als het om het bevorderen van het zelf-oplossend vermogen gaat. Het signaleren van problemen, het ondersteunen van gezinnen, het vergroten van de kansengelijkheid van de jeugd zijn taken die in eerste instantie bij de school worden neergelegd. Zo ook de extra beweegactiviteiten, het bevorderen buitenspielen en in het algemeen de lichamelijke en geestelijke gezondheid van leerlingen.

Daarboven, terecht, de aanpak van laaggeletterdheid. De ouders krijgen in deze ontwikkelingsfase vrijaf.

Zo lijkt het.

De rijke schooldag is gericht op het versterken van de gelijke kansen. Met de rijke schooldag worden leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs in Nederland gestimuleerd om zich verder te ontwikkelen door, naast het reguliere curriculum, extra activiteiten aan te bieden.

Voldoende draagvlak bij de ouders is van groot belang. Of, zoals op de website van *Kinderopvang totaal* wordt vermeld, ingeval een top-down aanpak:

Het kostte ook even tijd voordat het bij ouders in het systeem kwam ervoor te zorgen dat de kinderen op de buitenlesdagen de juiste kleding aan hadden; oude, warme en/of regenkleren. Maar op

¹ Kennis van het ouderschap en de ouderschapstheorie, de methodiek van het begeleiden van ouders. Zie onder andere de leerboeken van dr. A. van der Pas over methodische ouderbegeleiding.

gegeven moment was iedereen eraan gewend dat ze altijd naar buiten gaan, welk weer het ook is.

De Adviesraad heeft weinig informatie kunnen vinden over de betrokkenheid van de ouders bij de rijke schooldag. Noch over het effect van de rijke schooldag op het versterken van gelijke kansen. Het consortium van Oberon, KBA Nijmegen en het Kohnstamm Instituut meldt in maart 2023: *Er zijn nog weinig onderzoeksresultaten of inzichten gerapporteerd uit het lopende onderzoek rond de interventies. Dat geldt voor procesinformatie en voor inzichten over belangrijke randvoorwaarden of over ontwikkelingen rond de implementaties, en dat geldt in nog sterkere mate voor de (gemeten of ervaren) opbrengsten bij leerlingen van het verrijkte aanbod.*

Er is op dit moment nog een grote variatie in de mate en vorm waarin de school en omgeving verrijkt wordt, en er is nog onvoldoende inzicht in de manier waarop je dit op de meest effectieve manier inricht. Ik kies er daarom voor om middels een lerende aanpak toe te werken naar de structurele, meer uniforme vormgeving van het aanbod.

Aldus **Dennis Wiersma (ex-minister), juli 2022**

Programma's worden vaak breed ingevuld en kunnen op tal van facetten van elkaar verschillen. Dit maakt het lastig om vast te stellen of een verrijkt programma effect heeft op de leerprestaties van leerlingen en zo ja, wat precies maakt dat de leerprestaties verbeteren. Het onderzoek dat hiernaar gedaan is laat zien dat extra instructietijd een positieve invloed op de leerprestaties heeft. Het hangt er dan wel vanaf hoe de extra instructietijd wordt ingezet. Aanvullende, recreatieve activiteiten op het gebied van sport, cultuur of persoonlijke ontwikkeling, lijken geen leerwinst op te leveren.

Aldus **José Mulder (Kennismakelaar Kennisrotonde).**

Het schoolmaatschappelijk werk lijkt de Adviesraad een effectief instrument bij het bevorderen van het zelf-oplossend vermogen van – in dit geval – ouders en schoolgaande kinderen. In meerdere notities van de gemeente heeft de Adviesraad kennisgenomen van de samenwerking tussen de wijkteams en het schoolmaatschappelijk werk. Ook de Hervormingsagenda noemt het schoolmaatschappelijk werk een belangrijk instrument ter bevordering van een meer effectieve jeugdhulp en jeugdzorg.

Hfdst.3.4. Tieners (12 tot 18 jaar) en jongvolwassenen (tot 23 jaar)

Ontwikkelingspsychologisch gezien neemt in deze ontwikkelingsfase het zelf-oplossend vermogen een enorme vlucht. In deze fase – laten we het zoals gebruikelijk in de ontwikkelingspsychologie *de adolescentiefase* noemen – is de jongere bezig zelfstandig en volwassen te worden. Ze zijn veel met zichzelf bezig en ontwikkelen hun eigen identiteit. Wat kan leiden tot diepe dalen en hoge bergen. In het Actieplan worden in het kader van het vergroten van het zelf-oplossend vermogen de leerplichtambtenaar genoemd, de – niet nader uitgewerkte – verbetering van de samenwerking met werkgevers, de zorgaanbieders en scholen, het schoolmaatschappelijk werk, Studio 15, jongerenwerkers i.s.m. het wijkteam en kinder- en pubercoaching. Een bont gezelschap met weinig tot geen plek voor de ouders.

De Adviesraad onderschrijft van harte het bij beleidslijnen op blz. 13 genoemde “Creëren van een samenwerkingsstructuur ten behoeve van tieners waaronder ontwikkelen visie en gezamenlijke doelstellingen”.

De Adviesraad zal met belangstelling het ontwikkelen van een samenwerkingsstructuur volgen en is gaarne bereid waar mogelijk en nodig een aandeel te leveren.

De Adviesraad heeft u op 30-01-2023 gevraagd naar de criteria die de gemeente Almelo hanteert bij het al dan niet inzetten van de verlengde jeugdzorg. Deze criteria zijn ons nog niet toegezonden. Wel ontvingen wij “uitgangspunten 18+ -18- “. Een beleidsstuk.

Deze groep risicojongeren bevindt zich o.i., zoals uitvoerig beschreven in een eerder advies, in een risicovol beleidsveld, waar de kosten een belangrijke rol lijken te spelen. Zie ook: Volwassenen De Adviesraad spreekt haar zorgen hierover uit. En hoopt dat dit meegenomen kan worden in het creëren samenwerkingsstructuur.

De Hervormingsagenda stelt onzes inziens terecht *“dat het vroegtijdig aangaan van het gesprek over de toekomst, het zorgen voor een woning, voor werk of opleiding, voor inkomen, voor verdere begeleiding en zorg als dit nodig en gewenst is.*

En: dat maakt dat een jongere mét een toekomstperspectief de jeugdhulp kan verlaten. Concreet betekent dit dat elke jongere die jeugdhulp ontvangt een persoonlijk ontwikkel- of toekomstplan heeft met niet-vrijblijvende afspraken.

De Adviesraad onderschrijft ten volle de in de Hervormingsagenda genoemde te hervormen wijkteams. *“Een professional uit de specialistische jeugdhulp kijkt mee aan de voorkant, is in te zetten ter consultatie en om samen met het lokale team een goede brede analyse te doen. Voor het op- en afschalen van hulp is het nodig dat lokale teams worden versterkt met voldoende kennis van, en verbinding met, specialistische hulp.*

Voldoende kennis van de ontwikkelingspsychologische fasen van het kind is aanwezig.

2.3.1.: Het convenant Stevige lokale teams. Gericht op zowel Jeugd als WMO.

Hfdst.3.5. Volwassenen

Het Actieplan constateert *“dat een groot aantal inwoners van Almelo is aangewezen op ondersteuning door de gemeente. Veel inwoners zijn niet in staat zelf de problemen die zij ondervinden op te lossen, bijvoorbeeld omdat de (basis)vaardigheden hiertoe ontbreken. Ook zien we soms dat inwoners niet bewust zijn van de mogelijkheden die men zelf heeft om te voorkomen dat men op hulp aangewezen raakt”.*

En vervolgens:

“De inzet van zorgtechnologie biedt hierbij kansen”.

En: “Daarnaast.....is bij de inrichting van de openbare ruimte en gebouwen en de toegankelijkheid van voorzieningen onvoldoende rekening is gehouden met inwoners met beperkingen.

Met de conclusie dat de gemeente ten aanzien van volwassenen inzet op het vergroten van (basis)vaardigheden, bewustwording en inclusie.

De Adviesraad weet niet goed raad met deze op het oog nogal bijeengesprokkelde verzameling tekst. Temeer daar de hierna “laaggeletterdheid en andere basisvaardigheden” worden genoemd. Het belang van reken-, digitale, financiële en administratieve vaardigheden kan de Adviesraad ten volle onderschrijven. Evenals het hebben van werk en voldoende financiële middelen. Als ook het even verderop verwoorde belang van de toegankelijkheid van de stad ter bestrijding van eenzaamheid. Het noemen van het VN-Verdrag Handicap² en de Mobiliteitsvisie maken het lezen van deze paragraaf er niet eenvoudiger op.

Is hier niet gepoogd te veel in te weinig tekst onder te brengen waardoor de paragraaf Volwassenen onder haar eigen gewicht en onduidelijkheid dreigt te bezwijken?

Verlengde jeugdzorg

De Adviesraad heeft in januari 2023 in de toelichting bij een informatieverzoek over de Verlengde Jeugdzorg (na het 18e levensjaar) erop gewezen dat Gemeenten nogal eens van mening zijn dat jongeren met 18 best zelfredzaam genoeg zijn. En dat een beroep op een andere Wet is aangewezen. Zoals de WMO of de Wet Langdurige Zorg of de Zorgverzekeringswet (bij geneeskundige verzorging). Of een uitkering. In ieder geval niet langer in de voor de gemeente (te) dure Jeugdwet.

² Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, New York, 2006.

Onze vraag is wat de criteria zijn die Almelo hanteert bij het al dan niet inzetten van de verlengde jeugdzorg, conform de Jeugdwet.

Ook wees de Adviesraad in dit verzoek op de risico's bij te snelle zelfstandigheid.

Ook wees de Adviesraad in de toelichting op een onderzoek van de Nationale Ombudsman en Kinderombudsman (dec. 2021) en de Stichting het Vergeten Kind, ondersteund door de branchevereniging Jeugdzorg Nederland (jan. 2023), waarin naar voren komt dat veel jongeren op hun 18^e nog niet klaar zijn om zelfstandig te kunnen functioneren. (Kinderen die in een gezin opgroeien gaan de laatste jaren gemiddeld op hun 23^e uit huis om zelfstandig te gaan wonen. In 2015 vond het toenmalige kabinet dat 5 jaar eerder ook wel haalbaar is).

Het Leger des Heils spreekt vanaf 2015 van een flinke toename van dakloos geworden jongeren 18+.

Starterslening

De adviesraad ondersteunt van harte uw besluit de starterslening voor jonge inwoners bij het kopen van een huis te verlengen.

Prestatie indicatoren

De Adviesraad blijft zich afvragen hoe de gemeente Almelo met de prestatie indicatoren omgaat. In het Actieplan worden aantallen en/of percentages genoemd (Aantal voortijdige schoolverlaters, bijvoorbeeld) maar het is ons niet duidelijk hoe met deze "kale" kwantitatieve gegevens, zonder van tevoren vastgestelde richtwaarden, uitspraken kunnen worden gedaan over het gevolgde en uitgevoerde beleid. Liggen we op koers? Of juist niet?

Wij kunnen ons voorstellen dat uw College bij het beoordelen van het uitgevoerde beleid baat kan hebben bij - in het geval de schoolverlaters – een van tevoren vastgesteld doel. Bijvoorbeeld dat in het schooljaar 2023 -2024 het aantal voortijdige schoolverlaters met 20% is gedaald ten opzichte van een eerdere (0-) meting. Of jaar.

Diagnostiek

In de Hervormingsagenda wordt veel waarde gehecht aan "de ontwikkeling van een kwaliteitskader voor het doen van een brede analyse (triage/ verklarende analyse) zoals beschreven in het convenant Stevige lokale teams". (Blz. 28 van de Agenda). **De Adviesraad wil ook bij dit advies graag gebruik maken van de mogelijkheid te melden dat zij de uitgangspunten van stevige lokale teams van harte ondersteunt. Bij eerdere adviezen heeft de Adviesraad (meermalen) gewezen op de noodzaak van en bij wijkteams voldoende specialistische kennis over de ontwikkeling van kinderen en mogelijke stoornissen in de kindertijd aan boord te hebben, dan wel er over te kunnen beschikken. Stevige relaties met de jeugd ggz lijkt ons dringend gewenst.**

Graag voegen wij het kunnen beschikken over ruime kennis van ouders, ouderbegeleiding en het ouderschap toe.

Kwaliteit

De Adviesraad heeft meerdere keren in haar adviezen het grote belang van een kwaliteitsmanagementsysteem benadrukt. De uitspraken in de Hervormingsagenda "dat er voor belangrijke delen van de jeugdhulp kwaliteitskaders bestaan" wordt onderschreven. De Adviesraad oppert hiertoe o.a. het inrichten van een Handboek.

De Adviesraad is verheugd dat de gemeente Almelo is overgegaan tot het aanstellen van een kwaliteitsmedewerker.

Implementatie Hervormingsagenda

Over de implementatie van de Agenda: Het is belangrijk dat jongeren, ouders en naasten volwaardig meedoen in dit traject en dat we hun perspectief meenemen in de uitwerking van de maatregelen in de Hervormingsagenda.

Geraadpleegde Bronnen

- prof. dr. Evelien Tonkens, **De bal bij de burger**, Burgerschap en publieke moraal in een pluriforme, dynamische samenleving. Amsterdam: Vossiuspers UvA, 2008.
- Hervormingsagenda Jeugd 2023 – 2028, Ministerie van VWS, 20-06-2023.
- Strategisch Beleidsplan Sociaal Domein, gemeente Almelo (2022).
- Hoe gaat het nu mentaal met ons? En met de opvoeding van onze kinderen? Kees Kraaijeveld, 24-12-2021, Denktank Mentale Vooruitgang van Jeugd en Gezin, conceptartikel 2.
- Factsheet Nu Niet Zwanger, Maart 2023, GGD Twente.
- Factsheet Jan. 2023, Nu Niet Zwanger, GGD GHOR Nederland.
- De impact van voorschoolse educatie, Onderwijskennis.nl, 08-03-2022.
- Overzicht onderzoeken naar Voor- en Vroegschoolse Educatie, w.o. Veen et al. Kaleidoscoop en Piramide, [Nederlands Jeugd Instituut](#).
- Inventarisatie verrijkte schooldag, Oberon, Utrecht 31-03-2023. KBA en Kohnstamm Instituut.
- José Mulder (kennismakelaar Kennisrotonde) Kennisrotonde. 19-07-2023.
- Leger des Heils, **De grotere aantallen** (een stijging van ruim 25 %) **worden verklaard door de financiële situatie en de knip tussen jeugdzorg en hulp aan volwassenen waardoor kwetsbare jongeren te vroeg op eigen benen moeten staan. Uit:** Factsheet november 2022.
- **Op de drempel van 18 jaar: alleen verder?** De Kinderombudsman en de Nationale Ombudsman, Vreeburg en Ziech, december 2021
- Stichting het vergeten kind, **Mijn problemen waren niet opeens weg, mijn “thuis en begeleiding” wel**, januari 2023
- Nederlands Jeugd Instituut, **Voorkom dakloosheid jongere na stoppen jeugdzorg**, april 2020.
- **Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd**, Rapport - De centrale rol van lokale teams in de jeugdhulpketen Rapport - De centrale rol van lokale teams in de jeugdhulpketen. Wat goed gaat, wat beter kan en waar de lokale teams staan in relatie tot het Toekomstscenario en de Hervormingsagenda. Juni 2023.
- **Tiendelige Handboek** Methodische Ouderbegeleiding, Dr. Alice van der Pas, 1973 e.v. Ad Donker Rotterdam.

Hfdst.4 Preventie

In dit hoofdstuk komt helaas de “positieve gezondheidsmantra” van Machteld Huber weer tevoorschijn. Hierover hebben wij eerder als Adviesraad al een negatief advies uitgebracht. Zie ons ongevraagde advies dd. 22-05-23.

Hfdst.5 Versterken ondersteunende sociale structuren en voorzieningen

Wat is efficiënte en effectieve schaal? Op wijkniveau kan het heel anders zijn hoe sociale structuren eruit zien.

Hfdst.5.1. Mantelzorgondersteuning

Bij het vinden en signaleren van de mantelzorger is ook de huisarts van groot belang. Hoe gaat dat vinden eruit zien, juist als mantelzorgers zelf niet snel aan de bel trekken?

Bij versterken wordt positieve gezondheid wederom genoemd, zie ook eerdere kanttekeningen die

hierover zijn gemaakt bij Hfdst. 4. Het gaat uit van mantelzorgers die hun zorgen en behoeften goed kennen. Welke professionals gaan dit doen, juist als er al zoveel tekorten zijn?

M.b.t. activiteiten is het heel belangrijk dat de drempel laag is en goed vindbaar. In hoeverre wordt hierin gebruik gemaakt van de kennis van anderen?

Hfdst.5.2. Ondersteuning vrijwilligers

Toekomstbestendig: terwijl tegelijkertijd het aantal vrijwilligers erg afneemt en dat ook in de toekomst zal blijven doen. Hoe wordt dit meegenomen?

Het gaat bij mantelzorgers niet zozeer om de waardering maar vooral om de ontlasting van de zorgtaken, o.i. moet besteed geld daarop gericht zijn.

De vermelde Prestatie-indicatoren bij dit punt zijn erg kwantitatief. Een verhoging van het aantal deelnemers kan nog steeds in bepaalde wijken enz. een vertekend beeld geven.

Hfdst.5.3. Algemene voorzieningen

Voor inwoners met een beperking is vaak begeleiding nodig, hoe ziet dat eruit? De stap naar betaalde arbeid vindt juist vaak niet goed plaats doordat die begeleiding er niet is vanuit werkgevers. Hoe ziet de gemeente deze ondersteuning voor zich?

Vanuit welke argumentatie wordt maatwerk naar algemeen gedaan?

M.b.t sociale structuren is het ook belangrijk om goed te kijken naar de structuren binnen een wijk en hoe plekken gecreëerd kunnen worden waar inwoners laagdrempelig terecht kunnen, zoals bijv. de kerken/moskeeën nog als mogelijke partner.

Bij dit punt missen wij de probleemanalyse: per doelgroep zijn de problemen heel anders waar men tegenaan loopt.

Citaat uit het Actieplan: "Ten aanzien van onze inwoners houden we daarbij specifiek rekening met laaggeletterdheid en ontbreken van digitale vaardigheden. We doen dit om het gebruik van deze voorzieningen te bevorderen en de vraag naar maatwerkvoorzieningen te beperken." Dit uitgangspunt ondersteunen wij.

Hfdst.6 Ontwikkelen efficiënte en effectieve maatwerkvoorzieningen

Hfdst.6.1. Jeugdwet

Hfdst.6.2. Wet maatschappelijke ondersteuning

Hfdst.6.3. Participatiewet

V.w.b. bovengenoemde hoofdstukken verwijzen wij naar recent door ons uitgebrachte adviezen.

Hfdst.6.4. Schuldhulpverlening en armoede

Over het geheel genomen is de inzet van preventie t.a.v. aanpak armoede en schulden, en daarmee gepaard gaande vroeg signalering en nazorg een goede zaak. Daarnaast wordt gewezen op een speciale aanpak van jongvolwassenen van 18 tot 27 jaar, waarvoor het Jongeren Perspectief Fonds is opgericht.

Ook de inzet van het Schuldenlab met extra aandacht voor nazorg is lovenswaardig. Bovenstaande zaken, zoals genoemd onder Hfdst. 6.4. kunnen onze goedkeuring wegdragen.

Aandachtspunten hierbij zijn:

- de instroom van de bewind voering. Financiële 'Rust' is voor mensen met schulden erg belangrijk. Hoe wordt dit geborgd, gaat dat wel lukken met de inzet van o.a. huisartsen om deze instroom te beperken?
-als men een uitkering ontvangt en de daarbij behorende toeslagen, wordt het vrijlatingsstelsel van inkomsten toegepast. Dit kan mensen stimuleren om te gaan werken. Dit meer bespreekbaar maken. In het jongerenproject is het goed om aandacht te hebben voor de begeleiding maar ook zeker om een maatschappelijke tegenprestatie te eisen. Jongeren zijn momenteel een risicogroep om schulden te maken. Erbij willen horen, mee te willen doen, grote sociale druk. Dus hen bewust maken in het project dat de werkelijkheid weerbarstiger is, is een must.

Hfdst.7 Organiseren efficiënte en effectieve uitvoeringsorganisatie

Citaat uit het Actieplan: "In de wijkteams werken we volgens het principe één gezin, één plan, één regisseur waar er sprake is van meervoudige problematiek. We kijken hierbij integraal naar de problemen die spelen in het gezin en sturen op het in samenhang inzetten van ondersteuning door onze medewerkers in de uitvoering die daarbij ook toezien op de samenwerking tussen aanbieders van zorg en ondersteuning. "

Het bovenstaande citaat is de Adviesraad uit het hart gegrepen en in lijn met eerder door de Adviesraad uitgebrachte adviezen.

Hfdst.9 Relaties met programma's, wijkregie en fysiek domein

Daar in dit hoofdstuk vooral een relatie gelegd wordt met de programma's Sociaal en Vitaal en Zorg en Veiligheid verwijzen wij naar ons ongevraagde advies hierover dd. 22-05-23.

Wij hopen dat u met behulp van bovenstaande adviezen, vragen en opmerkingen het Actieplan zodanig weet vorm te geven, dat deze een breed draagvlak onder de Almelose samenleving krijgt.

Met vriendelijke groet,

Adviesraad Sociaal Domein
Almelo

André Witvers, wnd. voorzitter.